

Islamska republika Iran

Osnovni podaci

- Jedina vjerska teokratija
- Veliki uticaj *ulema* – svještenstva
- Izborna vlast egzistira paralelno
- Povećava se populacija (59% stanovništva mlađe od 25 godina) – 66.3 miliona stanovnika
- 25 vjekova državnosti
- Dinastija Safavida u 16. vijeku
- Dvanaestoimamski šiitizam dominantna vjera
- Ne postoji stroga struktura
- Privilegovan položaj – grad Nedžef
- Dinastija Kadžar

Konstitucionalizam

- Geografski položaj u početku pogodan
- Rusija na sjeveru, engleska na jugu
- 1906. narodni pokret iznuđuje donošenje ustava
- Dogovor između ulema i šaha
- Monarhija Pahlavi – državni udar
- Reza Kan 1925. zbacuje dinastiju Kadžar
- Diktatura i neslaganje sa ulemama oko “vesternizacije”
- Muhamed Reza Pahlavi – 1941.

Kraj prvog Pahlavi perioda

- Tri tabora:
 - Konzervativni blok
 - Komunistički blok Tudeh
 - Nacionalni front (Muhamed Mosadek, premijer do 1953)
 - Nacionalizacija iranske industrijske nafte
 - “Bijela revolucija” pravo glasa za žene i zemljišna reforma
 - Islamska revolucija od 1977. široka koalicija, intelektualci, studenti, vjerske vođe
 - 1979. protjetivanje šaha i njegove porodice

Stvaranje islamske republike Iran

- Homeini obnavlja dvanaestoimamski šiitizam
- “oni koji vladaju u ime vjerskog zakona najbolje znaju”
- Uveden parlament koji se bira na opštim izborima
- Iračko-iranski rat 1980-1988. bez pobjednika
- Jača vojska
- Zbog nafte država ekonomski nezavisna od društva

Vođa

- Bira ga Skupština eksperata
- Skupštinu eksperata svakih 10 godina biraju građani s tim što candidature mora da odobri Savjet čuvara revolucije
- Ima vjersku i svjetovnu vlast
- Pozicija koja je kreirana za Homeinija
- Velike nadležnosti u izboru raznih tijela (npr. Savjet čuvara revolucije)
- Ali Hamenei na toj poziciji od 1989. godine

Predsjednik

- Opšti izbori svake 4 godine
- Muškarac, šiiit dvanaestaš
- Do 1989. položaj je bio uglavnom ceremonijalan, a izvršnu vlast je sprovodio premijer
- 2005. izabran Mahmud Ahmadinedžad
- Do tada funkciju predsjednika obavljale uleme
- Vršii funkciju izvršne vlasti
- Više nema premijera
- Posljednji izbori 2013. godine – Hasan Ruani

Parlament

- Jednodomni Medžlis 290 poslanika
- Opšti izbori svake četiri godine
- Svi moraju biti muslimani osim 5
- Dugo vremena pod uticajem sveštenstva
- Tendencija jačanja
- Dvokružni većinski izborni sistem (u prvom krugu minimum 25% glasova za mandat)
- Ako se ne ispuni drugi krug
- Partije – konzervativna i reformistička koalicija

Savjet čuvara revolucije

- 6 ulema, poslanika Medžlisa i 6 svjetovnih muslimanskih pravnika
- Usklađenost zakona sa islamskom vjerom
- Nadzor skupštine
- Pokušaj da se Savjetu oduzmu ovlašćenja 1991. godine